

การปล่อยชั่วคราว: ศึกษากรณีแนวทางการพัฒนาหลักเกณฑ์ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว
Provisional Release: A Study of Guidelines for Developing the Supervisors
of Temporarily Released Person

ภชดา รุจิเรขเสรีกุล^{1*} และวรรณวิภา เมืองถ้ำ²

Phachada Rujireksereekul^{1*} and Wanwipa Muangtham²

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{1*}Master Student of Laws Sukhothai Tammathirat Open University

²Lecturer from Sukhothai Tammathirat Open University

*Corresponding Author Email: phadaruji@gmail.com

Received: 12 April 2025

Revised: 1 May 2025

Accepted: 2 May 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว 2. ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่กับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว และ 4. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตำรา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติ รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยยังปิดกั้นทนายความ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นอย่างดี และมองข้ามอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานและมีความใกล้ชิดกับชุมชนอย่างมาก มีหน้าที่และบทบาทที่ชัดเจนตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข 2) เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต่างก็กำหนดหลักเกณฑ์ หน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว และสหรัฐอเมริกายังมีการกำหนดบทลงโทษอีกด้วย 3) ในปัจจุบันการปล่อยชั่วคราวมักจะเรียกประกันหรือหลักประกัน ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขในการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวรวมกับการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวจึงมีน้อยมาก ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวน้อยลงไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ และ 4) เสนอแก้ไขพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติฯ พ.ศ. 2561 ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว, ผู้กำกับดูแล, ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

Abstract

This research consists purposes were 1. to examine the concepts and theories related to the appointment of supervisors for temporarily released persons 2. to conduct a comparative study on the appointment of such supervisors in Thailand, the United States, Scotland, and the Federal Republic of Germany 3. to analyze legal issues concerning provisional release with electronic monitoring (EM) in conjunction with the appointment of supervisors and 4. to propose recommendations for improving the Thai legal framework on the appointment of supervisors for temporarily released persons. This is a qualitative research conducted through the review of various related documents such as textbooks, academic articles, journals, research papers, theses, Acts as well as credible online sources. The information collected from these sources is then analyzed using content analysis. The findings reveal that 1) Thai law on the appointment of supervisors for temporarily released persons currently excludes attorneys who possess in-depth legal expertise and overlooks Village Health Volunteers (VHVs), who have well-defined duties under the Ministry of Public Health's regulations and maintain close community ties 2) legal frameworks in Thailand, the United States, Scotland and Germany prescribe the qualifications and responsibilities of supervisors with the United States additionally imposing penalties 3) in Thailand, provisional release is commonly granted with bail or security, while the use of supervisors alongside electronic monitoring is rare resulting in fewer provisional releases and limited access to justice for accused persons and 4) amendments to the Act on Measures for Supervising and Tracking Escaped Persons Released on Bail, B.E. 2560 (2017) and related regulations, particularly the Judicial Administrative Committee's Regulation on Qualifications of Supervisors, B.E. 2561 (2018) are recommended to enhance the provisional release system in Thailand.

Keywords: Provisional Release, Supervisors, Released Person

บทนำ

การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยบางครั้งต้องใช้ระยะเวลานาน เป็นเหตุให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกควบคุมหรือต้องขังอยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ขาดอิสรภาพและเกิดความเสียหายด้านต่าง ๆ ทั้งที่มีหลักกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้และมีการนำหลักกฎหมายดังกล่าวมาบัญญัติคุ้มครองไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ดังนั้น แนวทางที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและป้องกันมิให้ต้องเกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวก็คือ การพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา โดยถือหลักที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคน พึงมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว เว้นแต่ว่าจะมีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุมหรือขังไว้การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบนิติธรรม (The Due Process Model) และในขณะเดียวกันก็มุ่งคุ้มครองต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม มิให้เกิดความเสียหาย หรืออันตรายจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวด้วยตามระบบการดำเนินคดีอาญาในแบบควบคุม อาชญากรรม (The Crime Control Model) นานาประเทศต่างยอมรับและนำมาตราการปล่อยชั่วคราวมาใช้บังคับ สำหรับ ประเทศไทยให้ความสำคัญแก่ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ระบบการดำเนินคดีอาญาจึงมีลักษณะที่เน้นระบบการ ควบคุมอาชญากรรมโดยให้อำนาจอย่างกว้างแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายและมุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นสำคัญ ยังผลให้รัฐต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีหรือไปก่ออันตรายแก่สังคม และเพื่อ ประโยชน์ในกระบวนการดำเนินคดีทางอาญา โดยเห็นว่าเมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาจะต้องถูกจับกุม และควบคุมไว้เพื่อสอบสวนหรือพิจารณาคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูก ควบคุมหรือคุมขัง แต่เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาต้องใช้เวลานาน และเพื่อคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลักการดำเนินคดี อาญาในรูปแบบนิติธรรม เมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยขึ้นมา จึงมีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชนชาว ไทย นอกจากนี้ยังมีการตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวไว้ อันเป็นมาตรการ ผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินคดี

ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสาม กำหนดว่า “การเรียกประกันหรือหลักประกันนั้นจะ เรียกเงินสมควรมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่างๆ ที่นำมาใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ...” กับมี การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว รวมถึงการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) ที่สามารถใช้ในการตรวจหรือจำกัดการเดินทางอันเป็นมาตรการ ป้องกันมิให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนี ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัว เป็นการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ได้รับการปล่อยตัวไปชั่วคราวนั้นจะมาพบพนักงานสอบสวนหรือศาลตามนัด หากไม่มาก็ถือว่าผิดสัญญาประกัน มีการบังคับตามเงื่อนไขในสัญญาประกันและติดตามจับกุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีต่อไป

พระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 เป็นหนึ่งในชุดกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ ตามที่ระบุในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติซึ่งทำให้เห็น เจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว คือ “ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้วหลบหนี ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดี ต้องล่าช้าออกไป ส่งผลต่อนโยบายประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาคือการ ที่ไม่มีเจ้าพนักงานโดยเฉพาะในการกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือ ป้องกันภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ เมื่อมีการหลบหนีก็ไม่มีเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการ ติดตามจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นกลับมาดำเนินคดี ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมควรกำหนดมาตรการกำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราวและ การติดตามจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนี รวมทั้งการนำเงิน ค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญามาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในมาตรการดังกล่าว” โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดมาตรการต่างๆ ดังนี้ การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลฯ การจ่ายค่าพาหนะแก่ผู้ปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ การจ่ายสินบนและเงินรางวัลแก่ผู้นำจับและผู้จับ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีประกัน

ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว การจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว ค่าพาหนะแก่ผู้ปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ เงินสินบนแก่ผู้แจ้งความนำจับ และเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับผู้ปล่อยชั่วคราวโดยศาลที่หลบหนี พ.ศ. 2561 บุคคลดังต่อไปนี้ ต้องห้ามเป็นผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว

- (1) เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว
- (2) ผู้ประกัน บุคคลซึ่งเป็นหลักประกัน หรือเป็นเจ้าของหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว
- (3) บุคคลที่ประกอบอาชีพหรือมีรายได้จากลักษณะงานที่เป็นปฏิปักษ์หรือมีผลประโยชน์กับการปฏิบัติหน้าที่

ทำให้เกิดประเด็นข้อถกเถียงว่า ความในระเบียบข้อดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ประกันหรือไม่ เพียงใด เนื่องจาก ผู้ประกันย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลตามเวลาที่ศาลกำหนดอยู่แล้ว จึงควรมีการพิจารณาถึงข้อกฎหมาย วัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายและข้อดี ข้อเสีย ของการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้ประกันเป็นผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว

หนายความ เป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ควรพิจารณาถึงว่าเพราะเหตุใด ในทางปฏิบัติถึงไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่งกฎหมายมิได้มีการระบุห้ามอย่างชัดเจน และในปัจจุบันมีหนายความที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ใน องค์การที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจับกุม คမ်းขัง ผู้ต้องหาหรือจำเลย ทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่คลุกคลีมีความใกล้ชิดในชุมชน เห็นได้ จากการมีสภาพหนายความประจำจังหวัดต่างๆ

ดังนั้น อีกประเด็นที่น่าพิจารณาคือ เมื่อมีการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราวแล้ว ศาลอาจใช้ดุลพินิจเพิ่มเติมให้จำเลยที่ จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) ควบคู่กับการ แต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นการเพิ่มช่องทางในการสอดส่อง ดูแล และป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ระหว่างการได้รับการปล่อยชั่วคราวตามที่ระเบียบกบศฯ ข้อ 7 วรรคสอง วางหลักเกณฑ์ไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติมาตรการดังกล่าวสามารถใช้บังคับได้จริงหรือไม่ เนื่องจากผู้นำชุมชนหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) อาจจะไม่ให้ความสำคัญหรือไม่ยินดีที่จะปฏิบัติตามคำสั่งศาล ซึ่งส่งผลให้เกิดการไม่เคร่งครัดปฏิบัติหน้าที่ตามที่ ศาลมอบหมาย หรืออาจจะถึงขั้นจงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการไม่มีบทกำหนดโทษมาบังคับ ผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราวจึงอาจ ไม่ตระหนักความสำคัญในภาระหน้าที่ของตนจึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาและศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศ สกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) ควบคู่กับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

การบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 – 112 การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (สุชาย จอกแก้ว, 2552, น.26) คือ 1) การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ต้องทำสัญญาประกัน และไม่ต้องมีหลักประกันแต่อย่างใด เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลเท่านั้น 2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยผู้ร้องขอประกันหรือผู้ประกัน ต้องทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามนัดหรือหมายเรียก ผู้ประกันจะถูกปรับตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน 3) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน ต้องทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลว่าจะปฏิบัติตามหมายนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล และผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกัน ต้องวางหลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอาหลักประกันตามจำนวนเงินที่ระบุไว้ได้ เมื่อมีการผิดสัญญาประกัน การปล่อยชั่วคราวของไทยในอดีตผู้มีอำนาจในการสั่งปล่อยชั่วคราวมักจะพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวจากการที่ผู้ขอประกันหรือเจ้าของหลักประกัน นำหลักทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่น ๆ มายื่นเสนอต่อผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราว ซึ่งก่อให้เกิดความปัญหาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคมของผู้มีฐานะทางการเงินที่ดี ก็จะได้รับการปล่อยชั่วคราว แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ในทางกลับกันแม้บุคคลนั้นจะเป็นผู้บริสุทธิ์แต่เมื่อไม่สามารถหาหลักประกันมาขึ้นขอปล่อยชั่วคราวได้ ก็อาจต้องถูกคุมขังจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือการปล่อยชั่วคราวโดยที่ผู้มีอำนาจปล่อยชั่วคราวพิจารณาจากการที่ผู้ขอประกันนำหลักทรัพย์มาเสนอก็ได้เป็นการรับประกันว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี หรือจะกระทำความผิดซ้ำหรือก่ออันตรายประการอื่นหรือไม่ด้วยเหตุผลหลากหลายประการ ศาลยุติธรรมจึงได้มีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวและปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพิ่มมาตรการในการปล่อยชั่วคราว จึงมีการตรากฎหมาย ระเบียบเพื่อวางแนวทางการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข คือ 1) พระราชบัญญัติมาตรการกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว โดยศาล พ.ศ. 2560 กำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้เป็นผู้สอดส่องดูแลหรือรับรายงานตัว 2) ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ค่าพาหนะแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ เงินสนับสนุนแก่ผู้แจ้งความนำจับ และเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวโดยศาลที่หลบหนี พ.ศ. 2561 ได้กล่าวถึงคุณสมบัติลักษณะและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว 3) บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงเพื่อการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราว และการใช้มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของศาลยุติธรรมระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 สำนักงาน

ศาลยุติธรรมร่วมกับกรมการปกครอง จัดทำบันทึกข้อตกลงฯ โดยมีเจตจำนงร่วมกันที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการดำเนินการกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวโดยศาลและการพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงสำหรับการปล่อยชั่วคราวและการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งกรมการปกครองจะส่งเสริมให้บุคลากรของฝ่ายปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่มีความสนใจให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการกำกับดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นปล่อยชั่วคราว นอกเหนือจากการทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าว สำนักงานศาลยุติธรรมยังร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร (กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2565, น.1) โดยนโยบายดังกล่าวเพื่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี รวมทั้งเป็นนโยบายลดความเหลื่อมล้ำด้วย เนื่องจากหลายคนอาจจะไม่มีหลักทรัพย์ในการจ่ายค่าประกันตัว โครงการนี้จะแต่งตั้งผู้ดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ซึ่งกรุงเทพมหานครมีคณะกรรมการ ประธานชุมชน ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลสอดส่องพฤติกรรมได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การศึกษาวิจัยทางด้านเอกสาร (Document Research) ทำการค้นคว้าหาข้อมูลจาก ตำรา กฎหมาย ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ตีพิมพ์กฎหมาย และข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องทั้งของ ประเทศไทยและของต่างประเทศ เป็นต้น
2. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา กฎหมาย ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ตีพิมพ์กฎหมาย และข้อมูลสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เป็นต้น
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

ผลการวิจัยพบว่า การปล่อยชั่วคราวเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการควบคุมหรือขัง อันเนื่องมาจากหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย มีนักกฎหมายชาวอเมริกันท่านหนึ่งได้แก่ เฮอเบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ได้กำหนดรูปแบบมาตรฐานของกระบวนการไต่สวนรูปแบบ (ญาณินท์ เมฆหมอก, 2562, น.12) 1) รูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ถือว่าการควบคุม ระวัง ปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญ (นิทัศน์ ชันธุจี, 2556, น.7) แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้มีอัตราการจับ (Apprehension) และการพิพากษาลงโทษในจำนวนที่สูง อีกทั้งจะต้องกระทำโดยใช้ทรัพยากรในการจัดการที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วย (Herbert L. Packer, 1968, p.159) ซึ่งผู้กระทำความผิดจึงมี

โอกาสน้อยที่จะหลุดรอดจากการถูกศาลพิพากษาลงโทษ อีกทั้งทำให้รัฐมีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ และเป็นการป้องกันและปรามมิให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือก่ออันตรายใดต่อสังคมอีก 2) รูปแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) เป็นรูปแบบที่ยึดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการต้องชอบด้วยกฎหมายและต่อต้านการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ รัฐที่ยึดถือทฤษฎีรูปแบบนี้จึงต้องมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เน้นหนักไปในทางที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าพนักงานของรัฐ (เฉลิมวุฒิ สารกิจ, 2567, น.1) จึงต้องมีการใช้ทั้งสองรูปแบบผสมผสานกัน การปล่อยชั่วคราวจากการควบคุมหรือขังจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถูกคิดค้นขึ้นเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ที่คำนึงถึงกระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถควบคุมหรือจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างถูกต้อง จนเกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาที่ต้องมีตัวจำเลยมาปรากฏในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทุกนัด จากหลักการนี้รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยเอาไว้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีไปก่ออันตรายความเสียหายอย่างใดขึ้นอีก แต่ภายใต้หลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) จนกว่าศาลจะพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำความผิดจริง ตามรูปแบบกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) ที่เป็นกระบวนการที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา จำเลย หรือประชาชนทั่วไป มิให้ต้องถูกระทบบกระเทือนสิทธิเสรีภาพจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือศาลในการค้นหาความจริง ซึ่งจะทำให้เสรีภาพในร่างกายของบุคคลผู้นั้นต้องสูญสิ้นไปแล้วและยังเป็นการปิดกั้นโอกาสไม่ให้เขาเหล่านั้นไปเตรียมการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่อีกด้วย จึงเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับหลัก “Presumption of Innocence” ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้การปล่อยชั่วคราวสามารถบรรลุผลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยและคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในขณะเดียวกัน การปล่อยชั่วคราวแม้จะเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชนตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Rights) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 29 ซึ่งระบุไว้ชัดเจนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย สิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ศาลต้องอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก การที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวถือเป็นข้อยกเว้นตามสิทธิในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานสันนิษฐานไว้ก่อนล่วงหน้าว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด มีการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐเป็นหลัก อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ อันผิดต่อหลักบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอำนาจของศาลเห็นสมควร ในกรณีที่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวจึงเป็นเครื่องมือในการกำกับสอดส่องการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม

2. การศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ผลการวิจัยพบว่า การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประเทศไทย เป็นการแต่งตั้งบุคคลของศาลเพื่อให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแล รับรายงานตัว หรือให้คำปรึกษา แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลพิจารณาส่งปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม และกรณีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีบุคคลกำกับดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลใดที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ค่าพาหนะแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ เงินสินบน แก่ผู้แจ้งความนำจับ และเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวโดยศาลที่หลบหนี พ.ศ. 2561 เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว และมีการกำหนดบุคคลต้องห้ามที่จะเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ไว้ในระเบียบฯ ข้อ 6 คือ (1) เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวตามที่บศ.เป็นผู้กำหนด (2) ผู้ประกัน หรือเจ้าของหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว (3) บุคคลที่ประกอบอาชีพหรือมีรายได้จากงานที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์หรืออาจมีผลประโยชน์กับการปฏิบัติหน้าที่ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวและผู้กำกับดูแลยังคงปล่อยปละละเลยไม่รับรายงานให้ศาลทราบถึงการฝ่าฝืนเงื่อนไขดังกล่าว นั้น ตามพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 และระเบียบบศ. ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ไม่มีบทกำหนดโทษที่ชัดเจนแก่ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่จงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการปฏิบัติหน้าที่ มีแต่เพียงการถูกตัดสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในฐานะผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเท่านั้น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลใดที่ถูกจับกุมในคดีที่มีโทษไม่ถึงประหารชีวิตจะได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แต่ถ้าเป็นคดีที่มีโทษประหารชีวิตจะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และหากศาลเห็นว่าการปล่อยชั่วคราวไม่สามารถรับรองได้ว่า บุคคลดังกล่าวจะมาศาลตามกำหนด หรืออาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือชุมชน ศาลอาจปล่อยตัวบุคคลนั้นภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด (สิทธิพร ทองจิตร และจิตรลดาธรรม รัตน์นุติ, 2567, น.11) ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1966 มาตรา 3142 (C) ทั้งนี้บุคคลซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเข้าไปรายงานตัว จะต้องเป็นเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งจากศาล ซึ่งตกลงที่จะรับหน้าที่ควบคุมดูแลและรายงานการละเมิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล (Federal Public Defender, 2024, p.1) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ผู้ควบคุมดูแล” คือ บุคคลที่รับรองผู้ต้องหาหรือจำเลยในศาล เพื่อช่วยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยตัวภายใต้การดูแลระหว่างการพิจารณาคดีของศาล พลเมืองทุกคนสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลได้หากได้รับการอนุมัติจากศาล ซึ่งศาลจะมีการตรวจสอบถิ่นที่อยู่อันเป็นหลักแหล่ง ตรวจสอบประวัติอาชญากรรมร้ายแรง ความคุ้นเคยกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งรัฐออลาสก้าได้กำหนดลักษณะต้องห้ามการเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐออลาสก้า มาตรา 12.30.021 (Thomson Reuters, 2024, p.1) ศาลไม่สามารถแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลบุคคลที่สามได้หาก (1) ผู้ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อนั้นทำหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ควบคุมดูแลบุคคลที่สามให้กับบุคคลอื่น (2) ผู้ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อถูกปลดออกจากตำแหน่งโดยไม่มีเงื่อนไข ภายในระยะเวลา 5 ปี ด้วยเหตุจากการกระทำตามกฎหมายอาญาของรัฐออลาสก้า มาตรา 11.41 หรือกฎหมายที่คล้ายคลึงในเขตอำนาจศาลนี้หรือเขตอำนาจศาลอื่น (3) ผู้

ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาในรัฐนี้หรือเขตอำนาจศาลอื่น (4) ผู้ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อนั้นอยู่ในช่วงต้นฉบับในรัฐนี้หรือเขตอำนาจศาลอื่นสำหรับความผิด (5) ผู้ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อซึ่งถูกเรียกมาเป็นพยานในการดำเนินคดีของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ตนดูแล (6) กรณีที่ผู้ควบคุมดูแลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นบุคคลที่ไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลได้หากบุคคลนั้นอาศัยอยู่ในรัฐขณะที่ทำหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลในเขตรัฐอลาสก้า ผู้ดูแลบุคคลที่สาม Third Party Custodian (TPC) บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลจะคอยควบคุม ติดตาม ผู้ต้องหาหรือจำเลย และรายงานการละเมิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือละเมิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ดูแลบุคคลที่สามจะต้องติดต่อเจ้าหน้าที่กองบังคับใช้กฏหมายก่อนการพิจารณาคดี Pretrial Enforcement Division (PED) และหรือตำรวจในพื้นที่ หากผู้ดูแลบุคคลที่สามไม่รายงานการละเมิด บุคคลนั้นอาจถูกดำเนินคดีทางอาญา และปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ (Victims For Justice, 2024, p.1) เงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวโดยการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลในประเทศสกอตแลนด์ เป็นความพยายามในการที่จะให้ข้อมูลต่อศาลในการพิจารณาคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเป็นการ ควบคุมความประพฤติของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว โดยแต่งตั้งจากบุคลากรของท้องถิ่น โดยศาลจะแต่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรใดให้เป็นผู้กำกับดูแลก็ได้ ซึ่งอาจดำเนินการก่อนการพิจารณาคดีหรือการตัดสิน หรือภายหลังการตัดสินคดี และไม่มี การกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้กำกับดูแล ซึ่งเมื่อผู้กำกับดูแลมาจากการแต่งตั้งบุคลากรของท้องถิ่น โดยศาลจะแต่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรใดให้เป็นผู้กำกับดูแลก็ได้ ดังนั้นเมื่อบุคคลดังกล่าวเป็นบุคลากรของรัฐ จึงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องกำหนด บทลงโทษแยกต่างหากเป็นการเฉพาะ ระบบการปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นการยื่นคำร้องขอที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตค่อนข้างยาก เพราะหากศาลพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีเหตุจำเป็นที่จะต้อง ควบคุมตัว ศาลก็จะไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว แต่ถ้าปรากฏว่าไม่มีเหตุจำเป็นในการควบคุมตัว ศาลก็จะปล่อยตัวชั่วคราวไป (ญาณันท์ เมฆหมอก, 2562, น.111-112) ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาโดยแท้ การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว จึงขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้พิพากษาเป็นหลัก ในส่วนของการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น อาจกล่าวได้ว่าไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด เพียงแต่ในดับบทกฎหมายอาจหมายถึง การไปรายงานตัวต่อศาล สำนักงาน อัยการ หรือสำนักงานอื่นตามคำสั่งศาล ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ควบคุมดูแล ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ที่กำหนดเท่านั้น และไม่มี การกำหนดลักษณะต้องห้ามของ ผู้กำกับดูแล ซึ่งเมื่อไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด อีกทั้งผู้กำกับดูแลเป็นบุคลากรของรัฐ จึงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องกำหนด บทลงโทษแยกต่างหากเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศสกอตแลนด์

3. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ควบคุมกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแล ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราว

ผลวิจัยพบว่า การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุมผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม บัญญัติว่า ในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมี อำนาจสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขใดให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวปฏิบัติ หรือกรณีที่ยุ้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี ป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวมีอายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์

ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น และตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามการแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ข้อ 7 วรรคสามวางหลักไว้ว่า การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลในกรณีตามวรรคหนึ่ง (1) (2) และ (3) ไปพร้อมกับการส่งติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์(EM) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม พึงทำได้ต่อเมื่อมีเหตุที่น่าเชื่ออย่างยิ่งว่า ลำพังการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลฯ หรือการสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่เพียงพอในการกำกับดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ได้วางหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลและการเรียกประกัน กล่าวคือ แม้มีเหตุตามกฎหมายที่จะออกหมายจับ แต่หากศาลเห็นว่าการกำกับดูแลสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายในระหว่างปล่อยชั่วคราว ก็ให้มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวได้ โดยใช้การกำกับดูแลและการเรียกประกันตามลำดับความเข้มงวด คือ 1) กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ 2) แต่งตั้งผู้กำกับดูแล 3) ทำสัญญาประกัน 4) ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง 5) เรียกหลักประกัน ซึ่งการใช้เงื่อนไขหรือมาตรการจะต้องกำหนดให้เหมาะสมได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นราย ๆ ไป และพึงใช้วิธีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเป็นลำดับแรก โดยจะเห็นได้ว่าข้อบังคับฉบับนี้ได้มีการกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวโดยให้ศาลใช้มาตรการอื่นตามที่กำหนดไว้ก่อน และการเรียกหลักประกันจะใช้ลำดับสุดท้าย โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละราย ซึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวมิใช่เพียงพฤติการณ์ในการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ต้องคำนึงพฤติการณ์เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย เช่น นิสัยและความประพฤติ ประวัติการกระทำความผิด อายุ อาชีพ ฐานะ ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ของจำเลยกับครอบครัวและสังคม เป็นต้น ซึ่งการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวเช่นนี้เป็นการให้น้ำหนักกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยมากกว่าข้อหาในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการลดภาระให้แก่ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมทั้งบุคคลในครอบครัวในการหาหลักประกัน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และเป็นการยกระดับให้สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติมิได้เป็นเช่นข้อบังคับประธานศาลฎีกาฉบับดังกล่าว เนื่องจากการสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง (EM) ร่วมกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว มีเป็นเพียงส่วนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขและการใช้มาตรการกำกับดูแลตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามหลักแนวคิดใหม่ แต่ยังคงต้องแบกรับภาระในการหาหลักประกันมายื่นขอปล่อยชั่วคราวอยู่นั่นเอง

4. การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวยังคงมีหลากหลายประเด็นที่เป็นช่องว่างในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องมีการพัฒนาปรับปรุง ดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้มีกำหนดไว้ในมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติมาตรการกักขังและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษา ในการสั่งแต่งตั้งผู้หนึ่งผู้ใดให้เป็นผู้กำกับดูแลฯ ทั้งนี้ได้ระบุคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อย

ชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ข้อ 6(3) บุคคลที่ประกอบอาชีพหรือหารายได้จากงานที่มีลักษณะเป็นปฏิบัติหรืออาจมีผลประโยชน์กับการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมาย จากบทกฎหมายดังกล่าวนำมาสู่การตีความว่า บุคคลใดบ้างที่เข้าข่ายไม่สามารถเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ตามข้อ 6(3) นี้ ผู้วิจัยพบว่า ศาลยุติธรรมโดยสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม ได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ ศย 016/ว 348 เรื่องข้อพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 (ฉบับปรับปรุง 2566) โดยในข้อพิจารณาประเด็นลักษณะต้องห้ามของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ตามข้อ 6(3) นั้น ไม่ได้มีการห้ามมิให้แต่งตั้งทนายความเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวแต่อย่างใด แล้วเหตุใดจึงไม่มีการแต่งตั้งทนายความเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ทั้งที่แท้จริงแล้ว ทนายความเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านกฎหมาย หรืออาจจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว จากการศึกษาในเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เป็นที่ทราบกันแล้วว่าผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีหน้าที่ 3 ประการ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลอาจสั่งให้ผู้กำกับดูแลฯ มีหน้าที่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งหมดก็ได้ โดยหน้าที่ทั้ง 3 ประการ ประกอบไปด้วย 1) หน้าที่สอดส่องดูแล 2) หน้าที่รับรายงานตัว 3) หน้าที่ให้คำปรึกษา หากในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีเหตุขัดข้องหรือเหตุจำเป็น ควรรีบดำเนินการแจ้งข้อขัดข้องดังกล่าวให้ศาลทราบได้เร็วที่สุด เพื่อศาลจะได้พิจารณาดำเนินการต่อไป เพราะหากปล่อยปละละเลยหรือเพิกเฉย เมื่อพบพฤติกรรมบางประการของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เช่น การไม่มารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ ไม่มารายงานตัวต่อศาล การออกจากสถานที่ที่ถูกควบคุม หรืออาจร้ายแรงถึงขั้นที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนี ซึ่งเหตุเหล่านี้ย่อมกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาล ผู้กำกับฯ จึงเป็นผู้รับหน้าที่สำคัญในด้านแรกที่ป้องกันเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้ หากกรณีนี้ที่ผู้กำกับฯ ปล่อยปละละเลยหรือเพิกเฉยต่อการปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี โดยการกระทำดังกล่าวอาจจะเกิดจากสาเหตุการไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคร่งครัด บกพร่องต่อหน้าที่ ละเลยการรายงานผลต่อศาลทำให้กระบวนการยุติธรรมซึ่งกำลังขับเคลื่อนด้วยกลไกของศาล ต้องหยุดชะงักเนื่องจากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ควบคู่กับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การใช้เงื่อนไขหรือมาตรการการปล่อยชั่วคราวจะต้องกำหนดให้เหมาะสมได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นราย ๆ ไป และพึงใช้วิธีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเป็นลำดับแรก ซึ่งข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ได้มีการกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวโดยให้ศาลใช้มาตรการอื่นตามที่กำหนดไว้ก่อน และการเรียกหลักประกันจะใช้ลำดับสุดท้าย เนื่องจากการสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง (EM) ร่วมกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว มีเป็นเพียงส่วนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขและการใช้มาตรการกำกับดูแลซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังคงต้องแบกรับภาระในการหาหลักประกันมายื่นขอปล่อยชั่วคราวอยู่นั่นเอง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พบว่า กรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขต้องมีผู้กำกับดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ตามระเบียบกบศ. ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดลักษณะ คุณสมบัติบุคคลที่ศาลจะแต่งตั้งให้เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ซึ่งผู้ที่จะเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ต้องเป็นบุคคลที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไว้วางใจ ให้ความเคารพ เชื่อฟัง และบุคคลนั้นต้องรู้จักผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอย่างดี เนื่องจากภาระหน้าที่ของผู้กำกับดูแลฯ คือ การสอดส่องดูแล รับรายงานตัว หรือให้คำปรึกษาผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการกระทำความผิดซ้ำ โดยศาลสามารถแต่งตั้งผู้กำกับดูแลฯ ซึ่งมีที่อยู่อาศัยต่างชุมชนกับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้หากพิจารณาแล้วว่าบุคคลดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสม

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย จะแต่งตั้งจากบุคคลทั่วไปที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวยินยอม ให้ความไว้วางใจ เคารพ เชื่อฟัง และรู้จักผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอย่างดี และสหรัฐอเมริกา พลเมืองทุกคนสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลได้ หากได้รับการอนุมัติจากศาล ซึ่งศาลจะมีการตรวจสอบถิ่นที่อยู่ อันเป็นหลักแหล่ง ตรวจสอบประวัติอาชญากรรมร้ายแรง ความคุ้นเคยกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่นนี้การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวของทั้งประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาจึงมีความคล้ายคลึงกัน ส่วนประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็มีความคล้ายคลึงกัน โดยประเทศสกอตแลนด์แต่งตั้งจากบุคลากรของท้องถิ่น ซึ่งแต่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรใด ให้เป็นผู้กำกับดูแลก็ได้ ในส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ให้ควบคุมดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ที่กำหนดเท่านั้น ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด เพียงแต่ในตัวบทกฎหมายอาจหมายรวมถึง การไปรายงานตัวต่อศาล สำนักงานอัยการ หรือสำนักงานอื่นตามคำสั่งศาล ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ให้ควบคุมดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยในการเดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ที่กำหนด เท่านั้น

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พบว่า ในทางปฏิบัติได้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 เนื่องจากการสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง (EM) ร่วมกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว มีเป็นเพียงส่วนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขและการใช้มาตรการกำกับดูแล ตามข้อบังคับฉบับดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามหลักแนวคิดที่มุ่งจะยกระดับในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย และการใช้ดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราวที่มีการให้น้ำหนักกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหลัก แต่ยังคงต้องแบกรับภาระในการหาหลักประกันมายื่นขอปล่อยชั่วคราวอยู่นั่นเอง ดังนั้น เมื่อการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยได้

มีการแก้ไขและได้รับการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวแล้ว ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเดิมที่ให้น้ำหนักกับข้อหาในการกระทำความผิด จึงเห็นควรวางมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พบว่าประกอบด้วย 1) ควรสนับสนุนให้มีการแต่งตั้งทนายความในคดีเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เนื่องจากทนายความเป็นผู้ที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ความไว้วางใจในการจัดการคดี ทราบความเป็นไปและรู้จักผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอย่างดี สามารถที่จะพิจารณาในเบื้องต้นได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไข คำสั่งของศาลหรือไม่ และเป็นบุคคลที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ความเคารพ เชื่อฟัง ซึ่งตรงตามคุณสมบัติของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2561 ข้อ 4(1) โดยอาจจะกำหนดให้ทนายความในฐานะผู้กำกับดูแล มีหน้าที่สอดส่องดูแล และหรือหน้าที่รับรายงานตัว ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของผู้กำกับดูแลตามที่กฎหมายกำหนด โดยระบุเพิ่มเติมในข้อพิจารณา ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2561 ข้อ 1.1 คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นการพิจารณา ข้อ 4 ตามระเบียบฯ นอกจากการแต่งตั้งทนายความเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวแล้ว มีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นควรได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) (ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข, 2554, ข้อ 3) ซึ่ง อสม. มีบทบาทที่สำคัญในฐานะผู้นำชุมชน ในการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ส่งเสริมสุขภาพอนามัย การสืบทอดสาธารณสุข การเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ จากบทบาทหน้าที่ของอสม. จะเห็นได้ว่าแม้จะมุ่งเน้นในเรื่องของการดูแลด้านสาธารณสุขเป็นหลัก แต่ด้วยบทบาทหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน เป็นที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2561 ข้อ 4 อสม.หนึ่งคนจะดูแลรับผิดชอบสมาชิกอยู่ที่ 10-15 ครัวเรือน ซึ่งไม่เป็นการเยอะมากเกินไปที่จะดูแลอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง นั้นย่อมเล็งเห็นได้ว่า อสม. ย่อมรู้จักและคุ้นเคยกับบุคคลในครัวเรือนที่ตนเองรับผิดชอบดูแลเป็นอย่างดี ด้วยภารกิจที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลในครัวเรือนที่ตนเองรับผิดชอบอยู่แล้ว หากสำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ครอบคลุมเขตอำนาจศาลทั่วประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติธรรม อีกทั้งเป็นการพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย 2) ควรเพิ่มเติมบทลงโทษกับผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่บกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลซึ่งการกำหนดบทลงโทษนั้นควรกำหนดตามสมควรแก่กรณี ไม่เป็นการกำหนดโทษที่เกินควรหรือบั่นทอนจิตใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่มากเกินไป และควรที่จะเป็นโทษปรับ ซึ่งไม่มีผลทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เพียงแต่กักต้อน ป้องกันมิให้ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาท หรือกระทำการหรือไม่กระทำการใด อันเป็นทางให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีช่องทางในการหลบหนีได้ 3) ควรส่งเสริมให้ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่อย่างจริงจัง เพื่อปรับแนวคิดในการปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควร

ปรับปรุงคู่มือการปล่อยชั่วคราวโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องการปล่อยชั่วคราวที่ให้น้ำหนักกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว 4) การที่ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการใดๆแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย การใช้มาตรการกำกับดูแล หรือการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละคนนั้น ศาลจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยพอสมควร เห็นควรเสนอให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอต่อศาลเพื่อประกอบดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราว เพื่อศาลจะได้กำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวหรือมาตรการใด ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละรายได้อย่างแท้จริง

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การพิจารณาแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอำนาจของศาลเห็นสมควร ในกรณีที่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวจึงเป็นเครื่องมือในการกำกับสอดส่องการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม โดยมีการตราเป็นพระราชบัญญัติมาตรการและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวค่าพาหนะแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้เงินสินบนแก่ผู้แจ้งความนำจับ และเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวโดยศาลที่หลบหนี พ.ศ. 2561 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับมีเพื่อกำหนดคุณสมบัติบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว กำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ศาลยุติธรรมได้ทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการประสานงานระหว่างศาลยุติธรรมกับฝ่ายปกครอง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ในโครงการพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงและการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราวของศาลยุติธรรมระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 และวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 และยังร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งโครงการดังกล่าวจัดเพื่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณาคดี รวมทั้งเป็นนโยบายลดความเหลื่อมล้ำด้วย

2. เปรียบเทียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศสกอตแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การแต่งตั้งของประเทศไทยเป็นการแต่งตั้งตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2561 ข้อ 4(1) เป็นผู้ที่รู้จัก คั่นเคย และผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเคารพ เชื่อฟัง หรือได้รับความไว้วางใจจากชุมชนให้รับหน้าที่ดูแล (2) เป็นผู้ที่มีความพร้อมและเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมายด้วยความสมัครใจ ซึ่งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีหน้าที่ตามข้อ 8 เพียงอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างรวมกัน คือ (1) หน้าที่ในการสอดส่องดูแล (2) หน้าที่รับรายงานตัวผู้ถูกปล่อยชั่วคราว (3) หน้าที่ให้คำปรึกษา ส่วนบทกำหนดโทษ ได้กำหนดตามพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมฯ โดยไม่มีบทกำหนดโทษที่ชัดเจนแก่

ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่สนใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการปฏิบัติหน้าที่ มีแต่เพียงการถูกตัดสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในฐานะผู้กำกับดูแลเท่านั้น สหรัฐอเมริกา บุคคลซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเข้าไปรายงานตัว จะต้องเป็นเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งจากศาล ซึ่งตกลงที่จะรับหน้าที่ควบคุมดูแลและรายงานการละเมิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล (Federal Public Defender, 2024, p.1) พลเมืองทุกคนสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลได้ หากได้รับการอนุมัติจากศาล ซึ่งก่อนที่ศาลจะรับรองหรือแต่งตั้งบุคคลใดให้ทำหน้าที่ผู้ควบคุมดูแล จำเป็นต้องมีการตรวจสอบถิ่นที่อยู่อันเป็นหลักแหล่ง ไม่มีประวัติอาชญากรรมร้ายแรง และมีความคุ้นเคยกับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งผู้ควบคุมดูแลดังกล่าวต้องมีความรับผิดชอบอย่างมาก และมักจะถูกรู้สึกถึงความเป็นส่วนตัวอันเป็นผลจากการตกลงทำหน้าที่ดังกล่าว ในเซตรัฐอลาสกา ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ดูแลบุคคลที่สาม Third Party Custodian (TPC) บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลจะคอยควบคุม ติดตามผู้ต้องหาหรือจำเลย และรายงานการละเมิดเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือละเมิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว ผู้ดูแลบุคคลที่สามจะต้องติดต่อเจ้าหน้าที่กองบังคับใช้ ก่อนการพิจารณาคดี Pretrial Enforcement Division (PED) และหรือตำรวจในพื้นที่ หากผู้ดูแลบุคคลที่สามไม่รายงานการละเมิด บุคคลนั้นอาจถูกดำเนินคดีทางอาญาและปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ (Victims For Justice, 2024, p.1) ประเทศสกอตแลนด์ แต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวจากบุคลากรของท้องถิ่น โดยศาลจะแต่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรใดให้เป็นผู้กำกับดูแลก็ได้ มีหน้าที่ 1) การติดตาม 2) ให้คำแนะนำ 3) การรายงาน จะมีการแจ้งข้อมูลแก่ศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นปฏิบัติตามเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว ภายใต้การกำกับดูแลหรือไม่ ทั้งนี้ ไม่มีการกำหนดบทลงโทษผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวถ้าไม่รายงานข้อมูลต่อศาลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ การตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด เพียงแต่ในตัวบทกฎหมายอาจหมายถึง การไปรายงานตัวต่อศาล สำนักงานอัยการ หรือสำนักงานอื่นตามคำสั่งศาล หน้าที่ของผู้กำกับดูแล มีเพียงการรับรายงานตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงเท่านั้น เมื่อบุคคลดังกล่าวเป็นบุคลากรของรัฐ จึงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทลงโทษแยกต่างหากเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศสกอตแลนด์

3. ปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยนิติอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่กับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว การสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง (EM) ร่วมกับการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว มีเป็นเพียงส่วนน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขและการใช้มาตรการกำกับดูแล ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวตามหลักแนวคิดใหม่ แต่ยังคงต้องแบกรับภาระในการหาหลักประกันมายื่นขอปล่อยชั่วคราวอยู่นั่นเอง

4. แนวทางในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยในเรื่องการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ดังนี้

4.1 ผลักดันให้มีการเสนอให้วิชาชีพทนายความสามารถเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้นั้น ย่อมเกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย กล่าวคือ ทนายความเป็นบุคคลที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ความไว้วางใจ ในการจัดการคดี ทราบความเป็นไปและรู้จักผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเป็นอย่างดี สามารถที่จะพิจารณาในเบื้องต้นได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะหลบหนีหรือฝ่าฝืนเงื่อนไข คำสั่งของศาลหรือไม่ และเป็นบุคคลที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ความเคารพ เชื่อฟัง ซึ่งตรงตามคุณสมบัติของผู้กำกับดูแลฯ ตามระเบียบคณะกรรมการผู้บริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม

การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ข้อ 4(1) และผลักดันให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวด้วยเช่นกัน ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีหน้าที่ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการดูแลด้านสาธารณสุขเป็นหลัก แต่ด้วยบทบาทหน้าที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน เป็นที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบบพศ.ว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ข้อ 4

4.2 เสนอให้มีการกำหนดบทลงโทษผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่บกพร่องต่อหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมของศาล ซึ่งการกำหนดบทลงโทษนั้นควรกำหนดตามสมควรแก่กรณี ไม่เป็นการกำหนดโทษที่เกินควรหรือบั่นทอนจิตใจของผู้ปฏิบัติหน้าที่มากเกินไป ซึ่งโทษดังกล่าวควรเป็นโทษปรับ ซึ่งไม่มีผลทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้กำกับฯ เพียงแต่ตักเตือน ป้องกันมิให้ผู้กำกับฯ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาท หรือกระทำการหรือไม่กระทำการใด อันเป็นทางให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีช่องทางในการหลบหนีได้ โดยการกำหนดอัตราโทษปรับซึ่งพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

4.3 เร่งส่งเสริมให้ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่อย่างจริงจัง เพื่อปรับแนวคิดในการปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรปรับปรุงคู่มือการปล่อยชั่วคราวโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องการปล่อยชั่วคราวที่ให้น้ำหนักกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ มีข้อค้นพบใหม่ คือ 1) สำนักงานศาลยุติธรรมควรยินยอมให้ทนายความและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเพื่อเป็นทางเลือกให้ศาลเพิ่มช่องทางและเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถเข้าถึงการปล่อยชั่วคราวได้โดยทั่วถึงและเกิดความเท่าเทียมไม่จำกัดเฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือตามตัวบทกฎหมายมากเกินไป และ 2) เพิ่มบทกำหนดโทษสำหรับผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่บกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมของศาล โดยเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับซึ่งพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรสนับสนุนให้มีการแต่งตั้งทนายความในคดีเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว โดยระบุเพิ่มเติมในข้อพิจารณาระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ. 2561 ข้อ 1.1 คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นการพิจารณา ข้อ 4 ตามระเบียบฯ โดยเห็นควรระบุ “ข้อ 5 การแต่งตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ศาลควรพิจารณาแต่งตั้งทนายความของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในคดี ที่มีความพร้อมจะดูแล เว้นแต่มีเหตุอย่างอื่น”

1.2 ควรสนับสนุนให้สำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้ครอบคลุมเขตอำนาจศาลทั่วประเทศ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติธรรม อีกทั้ง เป็นการพัฒนาระบบการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย โดยส่งเสริมให้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อลดการเรียกหลักประกันควบคู่กับการสร้างความเสมอภาคในสังคม ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถเข้าถึงการปล่อยชั่วคราวได้โดยทั่วถึงและเกิดความเท่าเทียมไม่จำกัดเฉพาะบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือตามตัวบทกฎหมายมากเกินไป

1.3 ควรมีการกำหนดบทลงโทษกับผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่บกพร่องต่อหน้าที่ โดยให้เพิ่มเติมถ้อยคำในพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 มาตรา 5 วรรค 1 “ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 4 มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย เว้นแต่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้หลบหนีหรือไปก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายขึ้น โดยผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท” และให้เพิ่มเติมถ้อยคำในระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวฯ พ.ศ.2561 “หมวด 6 บทกำหนดโทษ ข้อ 26 ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้กระทำให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนีหรือไปก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายขึ้น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท

การกระทำตามวรรคหนึ่ง หากเกิดจากการมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้งดจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว”

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การที่ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการใดๆ แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย การใช้มาตรการกำกับดูแล หรือการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละคนนั้น ศาลจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยพอสมควร แม้ปัจจุบันจะมีการประเมินความเสี่ยง โดยเจ้าหน้าที่ศาลเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเสนอผู้พิพากษาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจปล่อยชั่วคราว แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่กรอกข้อมูลก็ยังคงเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง ด้วยเหตุข้อจำกัดในด้านภาระหน้าที่และจำนวนบุคลากรของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยไม่มีการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ข้อมูลที่รับอาจจะไม่ใช่ข้อมูลที่สมบูรณ์และเหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในการกำหนดเงื่อนไขและใช้มาตรการในระหว่างการปล่อยชั่วคราว จึงเห็นควรเสนอให้มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ต้องหาหรือจำเลยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอต่อศาลเพื่อประกอบดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว เพื่อศาลจะได้กำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละรายได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2565). ข่าวแจกลีอมวลชน www.coj.go.th “สนง.ศาลยุติธรรม-กทม. ร่วมมือกันพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงและการกำกับดูแลในชั้นปล่อยชั่วคราวของศาลยุติธรรม ขยายเครือข่ายผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร (น.1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม
- เฉลิมวุฒิ สาระกิจ. (2567). ทฤษฎีการจัดรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2567, จาก <https://sites.google.com/view/chalermwut/%E0%B8%81/crime-control-and-due-process>
- ญาณินท์ เมฆหมอก. (2562). การปล่อยตัวชั่วคราวตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ. (สารนิพนธ์). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- นิรันดร์ ชันธจุ. (2556). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519. (วิทยานิพนธ์). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิทธิพร ทองจิตร และจิตรลดาธมย์ รัตนวุฒิ. (2567). มาตรการบังคับผู้หลบหนีระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกัน. (การค้นคว้าอิสระ). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- สุชาย จอกแก้ว. (2552). ทำอย่างไรจะได้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย. กรุงเทพฯ: อินเทอร์เน็ต.
- Federal Public Defender. (2024). *Initial Appearance Checklist for Defense Attorneys*. Retrieved 25 June 2024, from <https://waw.fd.org/sites/waw.fd.org/files/Initial%20Appearance%20Checklist.pdf>
- Herbert L. Packer. (1968). *The Limits of The Criminal Sanction*. California: Stanford University Press.
- Thomson Reuters. (2024). *Alaska Statutes*. Retrieved 30 August 30 2024, from <https://casetext.com/statute/alaska-statutes/title-12-code-of-criminal-procedure/chapter-1230-bail/section-1230021-third-party-custodians>
- Victims for Justice. (2024). *Bail: An Overview*. Retrieved 5 Sep 2024, from <https://victimsforjustice.org/bail-an-overview/>